

ประเภทเครื่องตีที่ทำด้วยหนัง

เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีที่ทำด้วยหนังนั้นมีอยู่ด้วยกัน 13 ชิ้นดังนี้

1. ตะโพนไทย
2. กลองทัด
3. กลองตะโพน
4. กลองสองหน้า
5. กลองแขก
6. กลองมอลายู
7. โทน
 - โทนชาตรี
 - โทนมโหรี
8. รำมะนา
 - รำมะนาลำตัด
 - รำมะนามโหรี
9. ตะโพนมอญ
10. เปิงมางคอก
11. กลองยาว
12. กลองแอร์
13. ตะไลดีโป้ด



ตะโพนไทย เป็นเครื่องตีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ ซึ่งชิง หรือหุ้มด้วยหนังทั้งสองหน้า ตีด้วยมือทั้งสองข้าง พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งบอกให้รู้ว่า เกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย บรรเลงผสมในวงปี่พาทย์เครื่องห้า มีหน้าที่ตีกำกับจังหวะหน้าทับ เพื่อบอกสัดส่วน ประโยควรรคตอนและอัตราของทำนองเพลง " ๒ " นอกจากนั้นยังช่วยให้การบรรเลงร่วมวงแต่ละครั้ง ครึกครื้น สนุกสนานเข้าใจ มีวิธีตีอยู่ 2 แบบๆหนึ่ง ตีเป็นอิสระ มีหน้าทับที่ตีคนเดียวอีกแบบหนึ่ง ตีสอดสลับ หรือตีทำให้ออกจังหวะตามแบบแผนของหน้าทับที่มีมาแต่โบราณ ตะโพนมีส่วนประกอบดังนี้

- หุ่นตะโพน ทำด้วยไม้เป็นต้น เช่นไม้สัก ไม้มะริดหรือไม้ขนุน เป็นต้น ขุดแต่งภายในให้เป็นโพรง ตรงกลางป่อง เรียกว่า " กระพุง " หน้าใหญ่เรียกว่า " หน้าเท่ง " หน้าเล็ก เรียกว่า " หน้ามัด " ที่ตรงกลางกระพุงด้านหนึ่งเจาะรูใส่ตะขอ 2 อันสำหรับผูกหนัง เลียดยึดหุ่นติดกับเท้าตะโพน ทั้งหมดมีลักษณะนามเรียกว่า " หุ่นกลอง "
- หนังหน้าตะโพน และหนังเลียด ทำด้วยหนังวัว หรือหนังควาย รีดให้บางตัดเป็นวงกลม ใช้ " ไล่ละมาน " ซึ่งทำด้วยหนังเส้นเล็กๆควั่นเป็นเกลียวถัก เจาะผ่านหนังหน้าตะโพน เป็นวงรอบ และใช้หนังตัดเป็นแถบเส้นเล็กเรียกว่า " หนังเลียด " ร้อยผ่านไล่ละมาน เพื่อโยงหรือชิงเป็นสายโยงเสียง ระหว่างหน้าตะโพนทั้งสอง ตรงกลางที่เป็นกระพุง จะใช้หนังเลียดอีกเส้นหนึ่งมาพันโดยรอบ บางครั้งสอดสลับเป็นลวดลายเรียกว่า " รัดอก " เพื่อยึดไม่ให้สายโยงเสียงหย่อนตัวลงเร็ว ตรงกลางที่รัดอกตอนบน ใช้สายหนังเลียดเส้นสั้นๆมาขมวดพันรอบตัวเอง สำหรับ เป็น " นูหิ้ว " และด้านล่างจะใช้หนังเลียดเส้นสั้นๆ อีกเส้นหนึ่ง ผูกพันกับสายโยงโยงเสียงให้ยึดติดกับขา หรือเท้าตะโพน ทารักสี

ดำเนินวงกลมที่หน้าหนังสือทั้งสอง เพื่อเป็นที่ติดเข้าสู่กล่องเสียง และบริเวณขอบกล่องทั้งสองก็ทำรักเพื่อรักษาหน้าหนังสือ

- ทำตะโพน ทำด้วยไม้หนา มีลักษณะคล้ายพาน รองรับหน้าตะโพนทั้งสอง ด้านบนคว้านโค้งเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก โค้งตามหน้าของตะโพน ด้านล่างตัดตรง สำหรับวางลงกับพื้น ระหว่างไม้รองรับหน้าตะโพนทั้งสอง จะยึดด้วยไม้สี่เหลี่ยม โดยเจาะผ่านทำกล่อง มีลักษณะยาวตรง บางทำตรงกลางโค้งขึ้นเล็กน้อย เพื่อใส่เหล็กห่วงกลม 2 อัน สำหรับร้อยเชือกยึดกับหุ่นกล่อง

สำหรับวงปี่พาทย์ที่ประกอบงา หรือแกะประดับมุก ทำตะโพนก็จะประกอบงาและประดับมุกไปด้วย

หลักการตีตะโพน

ผู้ตีนั่งในท่าขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ลำตัวตรง ไม่ก้มหน้ามากเกินไป อยู่ระหว่างกลางตะโพน ให้หัวเข่าทั้งสองชิดเท้าตะโพน(ด้านใน)หน้าอกห่างประมาณ 1 คืบ มือขวาอยู่ทางหน้า (หน้าใหญ่)และมือซ้ายอยู่ทางหน้ามัด(หน้าเล็ก)

โดยปรกติประเพณีนิยม จะใช้มือขวาตีหน้าใหญ่ และมือซ้ายตีหน้ามัด ทั้งสองหน้ามีลักษณะและวิธีการตี ดังนี้

หน้าใหญ่ ตีด้วยฝ่ามือ ให้นิ้วทั้งสี่ (ชี้ นาง กลาง ก้อย) เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าหนังสือ โดยให้กลางอุ้งมืออยู่ระหว่างขอบตะโพน หรือระหว่างไส้ละมาน(ด้านชิดตัวผู้ตี) และให้ปลายนิ้วที่เรียงชิดติดกันอยู่บริเวณใต้ซ่าวลูกเล็กน้อย

หน้ามัด ตีด้วยมือซ้าย ให้นิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าหนังสือ โดยให้โคนนิ้วทั้งสี่อยู่ระหว่างขอบของตะโพน หรือระหว่างไส้ละมาน (ด้านชิดตัวผู้ตี) และให้ปลายนิ้วทั้งสี่ชี้ตรงไปยังจุดกึ่งกลางของหน้าหนังสือหรือชี้เป็นมุมฉากกับข้อศอก

ทั้งสองมือตีด้วยวิธีการที่เรียกว่า " เปิดมือ " คือตีแล้วยกมือขึ้นในทันที และตีด้วยการ "ปิดมือ" คือตีแล้วกดหรือแนบมือชิดไว้กับหน้าหนังสือ บางครั้งตีทีละมือ ทีละ หน้า บางครั้งตีสองมือ และสองหน้าพร้อมกัน

วิธีตีตะโพนไทย

จากหลักการดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีตี และเสียงที่เป็นพื้นฐานต่างกัน 12 เสียง และพิเศษอีก 3 เสียง

เสียงมาตรฐาน

1. เสียงเท่ง (หรือเท็ง) ใช้มือขวาที่นิ้วมือทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าใหญ่ด้วยกำลัง

พอประมาณแล้วเปิดมือออกทันทีเพื่อให้เสียงกังวาน

2. เสียงเทิด ใช้มือขวาที่นิ้วมือทั้งสี่เรียงชิดติดกันตีลงบนหน้ารู่ด้วยกำลังพอประมาณ แล้วห้ามเสียงโดยยังคงยั้งมือปิดแนบไว้กับหน้าหน้าตะโพน

3. เสียงถะ ใช้มือขวาที่นิ้วมือทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าหน้ารู่ พร้อมทั้งกดมือห้ามเสียงมิให้กังวาน

4. เสียงปะ ใช้มือขวา (ทั้งฝ่ามือ) ที่นิ้วมือแยกออกจากกัน ตีลงบนหน้าหน้ารู่ที่บริเวณชิดใต้ข้าวสุกด้วยกำลังแรงแล้วสับปลายนิ้วห้ามกำขบมิให้เสียงกังวาน

5. เสียงตึง ใช้มือซ้ายที่นิ้วมือทั้งสี่เรียงชิดติดกันตีลงบนหน้าหน้ามัดด้วยกำลังพอประมาณ ตีแล้วเปิดมือออกทันทีเพื่อให้เสียงดังกังวาน

6. เสียงตืด ใช้มือซ้ายที่นิ้วมือทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าหน้ามัดด้วยกำลังพอประมาณ แต่ห้ามเสียงโดยมิให้กังวานมากทั้งนี้ด้วยการใช้ปลายนิ้วทั้งสี่แนบหน้าหน้าไว้เล็กน้อย

7. เสียงตูป ใช้มือซ้ายที่กระชับนิ้วมือทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้ามัด แล้วห้ามเสียงทันทีโดยกดนิ้วมือทั้งสี่ไว้กับหน้าหน้า

8. เสียงพริ้ง ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้าทั้งสองด้านพร้อมกัน แล้วเปิดมือทันที ทั้งนี้ต้องให้เสียงทั้งสองหน้าดังกลมกลืนกัน

9. เสียงพริ้ง ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้าพร้อมกัน เหมือนกับการตีเสียงพริ้ง แต่เปิดมือซ้ายและใช้มือขวาประคองเสียงหน้ารู่ไว้เพื่อให้เสียงจากมือซ้ายตีหน้ามัดดังกว่า

10. เสียงเพริ่ง ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้า พร้อมกันด้วยกำลังแรง(โดยเฉพาะมือขวาที่หน้าหน้ารู่)แล้วเปิดมือออกทันทีเพื่อให้เสียงดังกังวาน

11. เสียงเพรืด ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้ากลองพร้อมกันด้วยกำลังแรง และห้ามเสียงในทันทีโดยแนบมือชิดไว้กับหน้าหน้า

12. เสียงพรีด ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้ากลองพร้อมกันด้วยกำลังแรงพอประมาณ โดยยั้งมือขวาที่ตีหน้าหน้ารู่ให้เบาแล้วห้ามเสียงโดยมิให้กังวานมาก

เสียงพิเศษ

1. เสียงปลั่ง ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้าพร้อมกัน โดยอัดกำลังอย่างแรงแล้วเปิดมือออก เป็นเสียงที่ผู้ตีสามารถตีได้ตามใจชอบ แต่จะต้องใช้ให้เหมาะสมกับท่วงทำนองเพลง ส่วนใหญ่จะใช้ตีในคำพากย์โขน

2. เสียงแต่น ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้า พร้อมกันในลักษณะกดมือ نابลงไปบนหน้าหน้า

3. เสียงจ้ำ ใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าหน้าพร้อมกัน ในลักษณะอัดกำลังเข้าหากัน แล้วเปิดมือออก

หน้าทับที่ตะโพนไทยดีเป็นพื้นฐานคือ

1. หน้าทับปรบไก่อ
2. หน้าทับสองไม้
3. หน้าทับในชุดโหมโรงเช้าและโหมโรงเย็น

อีกสิ่งหนึ่งของผู้ตีตะโพนไทยต้องรู้ และปฏิบัติได้ ด้วยตัวเองคือ วิธีการบดข้าวสุกผสมกับขี้เถ้า ปรกติใช้ขี้เถ้าผืน โดยเฉพาะขี้เถ้าที่เฝามาจากหัวตะโห่งกะมะพร้าว จะมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ไม่บูดเร็ว วิธีบดข้าวสุกก็นำข้าวสุกกับขี้เถ้าบดผสมกัน ให้เม็ดข้าวละเอียด ผสมให้ได้ส่วน เมื่อเวลาตีไม่ติดมือ ตีที่หน้าหนังบริเวณวงกลมที่ทาร์ก ตีให้กลมสวยงาม และให้ได้เสียงที่ไพเราะพอดีกับหน้าหนัง



กลองทัด เป็นเครื่องตีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ ที่ชิงหรือหุ้มด้วยหนังทั้ง 2 หน้า แต่ใช้ตีเพียงข้างเดียวพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งบอกว่าใช้ตีคู่กันมากับตะโพนในวงปี่พาทย์เครื่องห้าสมัยกรุงสุโขทัย มีหน้าที่เป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับเช่นเดียวกับตะโพน เดิมมีลูกเดียว ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงเพิ่มขึ้นเป็น 2 ลูกเป็นคู่กัน ลูกหนึ่งมีเสียงต่ำ เรียกว่า " ตัวเมีย " อีกลูกหนึ่งมีเสียงสูงเรียกว่า "ตัวผู้" เพื่อให้เสียงดังไพเราะ หน้าหนังกลองด้านล่างจะติดข้าวสุกผสมขี้เถ้า เป็นเครื่องถ่วงเสียง เวลาตีจะตั้งอยู่บนหมอนกลอง และค้ำด้วยขาหยั่งตีด้วยไม้กลองด้วยมือข้างละอัน ขนาดของกลองทัดจะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับหุ่นที่ผู้สร้างต้องการ โดยเฉพาะลูกใหญ่เสียงก็จะดังมากกว่าลูกเล็ก ส่วนประกอบดังนี้

- หุ่นกลอง ทำด้วยไม้ท่อนขนาดใหญ่ ทรงกลม กลึงให้ได้รูป และสกัดส่วนที่ต้องการ แล้วขุดแต่งให้เป็นโพรงภายใน ตรงกลางหุ่นแต่งให้เป็นกระพุ้งเล็กน้อย และ

ตรงกลางของ กระพุงจะติด " นูระวิน " ซึ่งทำด้วยโลหะเป็นรูปห่วงกลม สำหรับคล้องกับ ขาหยั่ง ให้นำหน้า กลองทั้งสองเอียง เพื่อตีได้สะดวก

- ขาหยั่งกลอง ทำด้วยไม้ไผ่หลวก 2 อัน เหลาให้กลมยาวเล็ก ตอนบนเจาะรูร้อยเชือกติดกัน ตอนล่างตอกตะปูให้แหลมออกมาเล็กน้อย เพื่อตอกยึดติดกับพื้น เวลาตั้งตีจะไม่ลื่น มีขาหยั่งบางอันได้สร้างขึ้นอย่างปราณีตสวยงามคือ ทำด้วยไม้สัก ตอนล่างเป็นฐานรองรับ ขอบและตัวกลอง โดยทั่วไปเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก บากปลายให้รับกับขอบกลอง ด้านหลังกลองเป็นเสาสีเหลี่ยมตั้ง ตรงปลายกลองเป็นลักษณะลูกแก้ว มีขอลมตอกยึด เพื่อผูกเชือกยึดกับนูระวิน ให้นำหน้ากลองเอียงได้ระดับที่ต้องการ
- หมอนกลอง ทำด้วยท่อนไม้เล็กๆ ยึดติดกัน หรือทำด้วยผ้าพันเป็นวงกลม 2 อันเพื่อรองรับขอบกลองให้อยู่ในตำแหน่งที่ตีได้สะดวก ไม่เลื่อนหรือคลอนง่าย
- หน้าหน้ากลอง ทำด้วยหนังวัว หรือหนังควาย รีดบางเป็นแผ่นผืนกลม เล็กใหญ่ตามขนาดของหน้ากลอง ตีด้วยหมุด เรียกว่า " แล้ " ซึ่งทำด้วยไม้ กระดุก หรืองา หัวกลมปลายแหลม โดยรอบหน้าหน้ากลอง บางลูกมี " แหน " ซึ่งทำด้วยหวายถักพันรอบขอบกลอง ที่กลางหน้าหน้าจะทาร์กเป็นวงกลม เพื่อเป็นจุดลงไม้กลอง ด้านล่างสำหรับติดข้าวสุกผสมขี้เถ้า ให้ได้เสียงกลองที่ไพเราะ และที่ขอบกลองทั้งล่างและบนจะทาร์กโดยรอบ เพื่อรักษาหน้า
- ไม้ตีกลอง ทำด้วยไม้ไผ่หลวก หรือไม้ชิงชัน 2 อัน เหลาให้กลมเล็กยาวขนาดพอเหมาะเมื่อมนปลายให้กลมเล็กน้อย บางอันพันผ้าที่หัวไม้เพื่อให้เสียงนุ่มนวล และรักษาหน้ากลอง
- ข้าวสุกติดหน้ากลอง ทำด้วยข้าวสุกบดผสมขี้เถ้าฝืน ขี้เถ้าที่ตีที่สุดคือ ขี้เถ้าที่เฝามาจากตะโพงกมะพร้าว เพราะขี้เถ้าชนิดนี้ มีอายุใช้งานยาวนานได้นานกว่าขี้เถ้าชนิดอื่นๆ

กลองทัดบางคู่ได้ประดิษฐ์ขึ้นอย่างปราณีตสวยงาม โดยเฉพาะวงปี่พาทย์ที่

ประกอบวง ประดับมุข กลองทัดก็จะประกอบวงและประดับมุขไปด้วย แม้แต่หมอนก็ยังประกอบวงและฝังมุขตามไปด้วย

หลักการตีกลองทัด

ผู้ตีนั่งขัดสมาธิ ลำตัวตรงไม่ก้มหรือเงยหน้าเกินไป นั่งระหว่างกึ่งกลางกลองทัดทั้งสองลูก ผู้ตีหันหน้าเข้าหากลอง โดยกลองลูกที่มีเสียงสูงอยู่ทางขวา และลูกที่มีเสียงต่ำอยู่ทางมือซ้ายของผู้ตี

--จับไม้ตีด้วยมือทั้งสองข้าง โดยใช้นิ้วทั้งห้า กำบริเวณปลายด้ามไม้ ในลักษณะที่หัวแม่มือเหยียดตรงอยู่ที่ด้านบนของด้ามทั้งนี้ให้ปลายด้ามโผล่เล็กน้อย และจับไม้ไม่แน่นเกินไป มีลักษณะการตีดังนี้

-- ต้องตีให้ปลายหัวไม้ลงบนหน้าหน้ากลอง ใกล้จุดกึ่งกลางที่ทาร์ก หรือกลางจุดกึ่งกลาง
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน้ากลองแต่ละลูก

-- ตีด้วยการใช้หน้ามือที่เหมาะสมกับหน้า กลองแต่ละลูก

-- ตีกลองด้วยมือข้างละลูก ปฏิบัติใช้มือซ้ายตีตัว เมียเสียงต่ำ และมือขวาตีกลองตัวผู้
เสียงสูง

-- เวลาตียกค้ำไม้ให้มืออยู่ที่ประมาณระดับหู

-- ตีสลับมือที่กลองลูกเดียวหรือทั้งสองลูกที่เรียกว่า "เล่นไม้"

-- ตีได้เสียงดังเสมอกันทั้งสองลูกโดยการประคบมือหรือที่เรียกว่า "สงมือ"

-- ตีพร้อมกันทั้งสองลูกด้วยน้ำหนักและเสียงดังประมาณกัน

จากหลักการดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีตีกลองทัดที่เป็นพื้นฐาน ๒ อย่างคือ

1. การตีเสียงต่างๆ

2. การดำเนินจังหวะ

การตีเสียงต่างได้แก่

-- เสียงตุม คือตีด้วยมือขวาลงบนหน้าหน้า กลองตัวผู้ (สูง) ด้วยกำลังที่พอเหมาะกับ
หน้ากลองหรือขนาดของกลอง เมื่อตีลงแต่ละครั้งจะยกมือขึ้นทันทีเพื่อให้เสียงกังวาน (การตีสงมือ)
หมายเหตุการตีเสียงตุมเพียงเสียงเดียวต้องใช้มือขวา

-- เสียงต้อม คือตีด้วยมือซ้ายลงบนหน้าหน้ากลองตัวเมีย (ต่ำ) ด้วยกำลังที่พอเหมาะ
กับหน้าหน้าหรือขนาดของกลองตีลงแต่ละครั้งแล้วยกขึ้นทันทีเพื่อให้เสียงกังวาน

*หมายเหตุการตีเสียงต้อมเพียงเสียงเดียวต้องใช้มือซ้าย

-- เสียงครึม คือการตีพร้อมกันทั้ง 2 ลูกด้วย 2 มือข้างละลูก ในลักษณะการตีเสียงตุม
และเสียงต้อม โดยให้เสียงทั้ง 2 ลูกดังประมาณกัน

-- เสียงคูด คือการตีสองมือลงที่ลูกเดียวกัน แต่มือซ้ายห้ามเสียงโดยกดไม้ตีลงกับหน้า
กลองส่วนมือขวาตีแบบเปิดมือ

การดำเนินจังหวะ

ตามปรกติกลองทัดจะตีควบคู่ไปกับตะโพนไทย โดยที่ตะโพนมีตีตาม "หน้าทับ" ที่กำหนด
ส่วนกลองทัดจะตีตาม "ไม้กลอง" ที่กำหนดได้แก่

-- ไม้เดิน คือการตีกลองทัดที่มีจังหวะ ระยะห่างเท่ากันทุกไม้ จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับ
ทำนองเพลง

-- ไม้ลา คือการตีกลองทัดที่มีพยางค์ถี่ หรือ กระชั้นกว่าไม้เดิน ไม่สม่ำเสมอ อาจลงตรง
จังหวะหรือลักจังหวะก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน้าทับของตะโพนที่ใช้กับบทเพลงนั้นๆ

--ไม้รั้วคือการตีสลับมือด้วยพยางค์ถี่และเร็ว ซึ่งจะตีในลูกเดียว

--เล่นไม้คือการตีสลับมือที่ยกเยื้องออกไปจากหน้าทับที่กำลังตีอยู่

--ไม้กลองตามหน้าทับคือการตีกลองที่ตามหน้าทับต่างๆตามที่บัญญัติไว้

หน้าทับที่ใช้ตีกับกลองทัด ส่วนมากจะเป็นหน้าทับ พิเศษ โดยเฉพาะที่ตีกำกับในเพลงชุด โหมโรงเช้าและโหมโรงเย็นซึ่งมีตะโพนตีทำนำและสอดสลับกับไม้กลองโดยตลอด

ผู้ตีนั่งท่าขัดสมาธิ ลำตัวตรง อยู่กึ่งกลางกลองทั้งสอง จับไม้ข้างละอัน โดยกำให้หลวม ปลายโพล์เล็กน้อย โดยปกติใช้มือซ้ายตีเสียงต่ำและมือขวาตีเสียงสูง ใช้กำลึงส่วนท่อนแขนและข้อมือ ตีลงระหว่างจุดที่ทาร์ก เพื่อให้ได้เสียงที่ไพเราะ ต้องใช้การตีที่ประคบบมือ คือการใช้กำลึง กล้ามเนื้อ และน้ำหนักที่พอดีกับหน้ากลองดังที่เรียกว่า " ตีสงมือ " และจากหลักการตีกลองทัด ดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีตีกลองทัดอีก3แบบดังนี้

1. ตีด้วยมือข้างละลูก คือการใช้มือซ้ายตีลงที่ตัวเมียเป็นเสียง " ต่อม " และใช้มือขวาตีตัวผู้เป็นเสียง"ตุ่ม"

2. ตีสลับมือลงที่กลองลูกเดียว หรือสองลูก คือ การสลับมือขวาไปตีเสียงต่ำ หรือสลับมือซ้ายมาตีเสียงสูง ในลักษณะที่เรียกว่า " เล่นไม้ หรือ รั้ว "

3. ตีพร้อมกันทั้งสองลูก คือการใช้มือซ้ายและมือขวาตีลงที่กลองทั้งสองลูกพร้อมกัน ให้น้ำหนักประมาณกัน โดยมากจะใช้ตีในเพลงกราวรำ และเพลงนางหงส์



กลองตะโพน เป็นเครื่องตีชนิดหนึ่ง ที่ซึ่งหรือหุ้มด้วยหนังทั้งสองหน้า แต่ใช้ตีหน้าเดียว เป็นกลองที่สร้างและปรับปรุงขึ้นใหม่ ใช้ตีในวงปี่พาทย์ตีกำด่ำบรรพ์ (แทนกลองทัด) ที่ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรับปรุงขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 5 แห่งกรุง

รัตนโกสินทร์ ที่เรียกว่ากลองตะโพนก็เพราะว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับตะโพน และใช้ตีเหมือนกลองทัด มี 2 ลูกๆหนึ่งมีเสียงต่ำเรียกว่า " ตัวเมีย " อีกลูกหนึ่งมีเสียงสูงเรียกว่า " ตัวผู้ " มีส่วนประกอบดังนี้

- หุ่นกลอง ทำด้วยไม้สัก หรือไม้ขนุนฯ ขุดแต่งให้เป็นโพรง ภายใน หน้าใหญ่และหน้าเล็กมีขนาดไล่เลี่ยกัน ขึ้นหนัง ทั้งสองหน้า โดยมีหนังเลียดเป็นสายโยงเร่งเสียง ซึ่งเจาะร้อยผ่านไส้ละมาน ดึงสองหน้าให้ตึง ตรงกลาง ใช้หนังเลียดอีกเส้นหนึ่งพันรอบ สลับหว่างเป็นลายกับสาย โยงเร่งเสียง และตรงกลางรดอกจะมีหนังเลียดอีกเส้นหนึ่งเส้นหนึ่งมาพันเป็นหูหิ้ว ที่หน้ากลองด้านใช้ตี จะทำรัก เป็นวงกลม สำหรับเป็นจุดตี หรือติดข้าวสุก ถ้าหนังกลองเสียงไม่พอดี
- ขาตั้งกลอง ทำด้วยไม้สัก ลักษณะคล้ายพาน ด้านหน้าตอนบน ว่าเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก เพื่อรองรับตัวกลอง ตอน ล่างทำเป็นขา 2 ขาตั้งกับพื้น ตอนหลังมีไม้ยึดและไม้ค้ำกับ ไม้แผ่นหน้าเรียกว่า " ขาตั้งกลองตะโพน " สำหรับตั้งกลองทั้ง 2 ลูกให้เอียงอยู่ในระดับที่ตีได้สะดวกไม้ตีกลอง ก้านทำด้วยไม้ไผ่ 2 อัน พันผ้าป่านใหญ่ที่หัวไม้ข้างหนึ่งสำหรับตี

วิธีตีกลอง

ผู้ตีทำนั่งขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ลำตัวตรง อยู่กึ่งกลางระหว่างกลองทั้งสอง ตีด้วยมือทั้งสองข้าง โดยจับไม้ข้างละอัน ตีในลักษณะเช่นเดียวกับกลองทัดแต่ใช้กำลังน้อยกว่า คือ

- ตีมือละลูก
- ตีสลับมือ
- ตีตัวลูกเดียว
- ตีพร้อมกันทั้งสองลูก

ตีในวงปี่พาทย์ตีกลองบรรพ์ สอดสลับกับตะโพน ตามหน้าที่ที่กำหนด



กลองสองหน้า เป็นเครื่องตีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ ซึ่งหรือหุ้มด้วยหนัง มีลักษณะคล้ายกับเปิงมางแต่ยาวกว่า ใช้ตีทั้งสองหน้าด้วยมือทั้งสองข้าง โดยใช้มือขวาตีหน้าเล็ก เรียกว่า "หน้ามัด" และใช้มือซ้ายตีหน้าใหญ่ซึ่งเรียกว่า "หน้าเท่ง" ปรับปรุงขึ้นใช้ตีแทนตะโพนบรรเลงผสมอยู่ในวงปี่พาทย์เสภา แต่ครั้งรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตน โกสินทร์ มีหน้าที่ตีกำกับจังหวะหน้า ตีบอกสัดส่วน ประโยค วรรคตอนและอัตราของเพลง เวลาตีหน้าหนึ่งจะตีซ้ำสลับผสมเข้า ท่วงให้ได้เสียงที่ไพเราะ และกำหนดเป็นแบบแผนให้หน้ามัดซึ่งตีด้วยมือขวา ต้องมีเสียงหรือขึ้นเสียงให้ตรงกับเสียงเสภา คือลูกที่สองรองจากยอด ประดิษฐ์วิธีตีที่เรียกว่า "หน้าทับ" เลียนแบบตะโพน ประกติจะให้หน้าทับปรบไก่อและสองไม้เป็นพื้นฐาน มีส่วนประกอบ 3 ส่วนดังนี้

- หุ่นกลอง ทำด้วยไม้จริง รูปร่างยาวเหมือนทรงกระบอก ขุดแต่งให้เป็นโพรง ภายใน เส้นผ่าศูนย์กลางหน้าเล็ก กับหน้าใหญ่ห่างกันเล็กน้อย หุ่นกลองบางลูกจะมีกระพุ้ง
- หน้าหน้ากลอง และหน้าเล็ก ทำด้วยแผ่นหนัง ริดให้บางเป็นวงกลม มีขนาดตามหน้าของหุ่น ใช้หนังเล็กที่เป็นแถบเล็กๆเป็นเครื่อง โยงเรียงเสียง โดยร้อยผ่าน " ใต้ละมาน " ที่เป็นหนังถักควั่น เป็นเกลียวเล็ก สอดใส่ที่หน้าหน้ากลองโดยรอบ มีลักษณะเรียงถี่ๆจนมองไม่เห็นหุ่นกลอง ตรงกลางหุ่น จะใช้หนังเล็กอีกเส้นหนึ่งพันสอดแทรกกับสายโยงเรียงเสียงโดยรอบเป็นบริเวณกว้างพอประมาณ เรียกว่า "รัดอก" เพื่อยึดมิให้หย่อนตัวลงเร็ว และตรงกลางที่รัดอกตอนบน ใช้หนังเล็กเส้นสั้นๆพันเป็นหูหิ้วอีกทีหนึ่ง สำหรับที่หน้าหนึ่งทั้งสองจะทาร์กสีดำเป็นวงกลมสำหรับ ตีซ้ำสลับ
- ซ้ำสลับตีหน้าหน้ากลองเพื่อให้ได้เสียงดังไพเราะกังวาน ใช้ซ้ำสลับผสมกับซ้ำเข้าตีที่หน้าหน้าใหญ่ ตีให้เป็นคู่แปดกับหน้าเล็ก โดยตบแต่งให้ได้เสียงเสภา

หลักการตีกลองสองหน้า

ผู้ตีนั่งในลักษณะชันเข่า โดยให้เข่าขวายกขึ้นพอ ประมาณที่จะรองรับตัวกลอง ซึ่งเอียงกับพื้นประมาณ 45 องศา ให้นำหน้าใหญ่วางอยู่บนเข่าซ้าย และหน้าเล็กพาดอยู่บนหน้าขวา หรือเข่าที่ยกขึ้น

หลักการตี

ปรกติใช้มือขวาตีหน้ามัด (หน้าเล็ก) และใช้มือซ้ายตีหน้ารุ่ม (ใหญ่) ทั้ง 2 หน้ามีลักษณะการตีต่างกันดังนี้

หน้ารุ่ม ตีด้วยฝ่ามือซ้าย ให้นิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าหนัง โดยให้กลางอุ้งมืออยู่ระหว่างขอบกลอง หรือระหว่างไส้ละมาน (ด้านชิดตัวผู้ตี) และปลายนิ้วทั้งสี่ ชิด หรือสัมผัสชั่วคราวสูก่อวงเสียง เล็กน้อย

หน้ามัด ตีด้วยมือขวา ให้นิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหนังหน้ากลอง ทั้งนี้ให้โคนนิ้วทั้งสี่อยู่ระหว่างขอบกลองหรือไส้ละมานให้ปลายนิ้วชี้ไปยังศูนย์กลางของหน้าหนัง

ทั้งสองมือตีด้วยวิธีการที่เรียกว่า " เปิดมือ " คือ ตีแล้วยกมือขึ้นทันที เพื่อเสียงกังวาน และตีด้วยวิธีการ " ปิดมือ " คือตีแล้วกดหรือแนบมือไว้กับหน้าหนังเพื่อมิให้ ดังกังวานบางครั้งตีที่ละมือ ที่ละหน้า บางครั้งตีสองมือและสองหน้าพร้อมกัน

วิธีตีสองหน้า

จากหลักการตีดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีตีและเสียงที่เป็นพื้นฐาน 7 เสียงดังนี้

1. เสียงเท่ง ใช้มือซ้ายตีลงหน้ารุ่ม หรือหน้าใหญ่ แล้วเปิดมือออกทันที เพื่อให้เสียงกังวาน
2. เสียงตะ ใช้มือซ้ายตีลงหน้ารุ่ม หรือหน้าใหญ่ ตีแล้วห้ามเสียงโดยการกดมือแนบไว้กับหน้าหนัง เพื่อมิให้กังวาน
3. เสียงตึง ใช้มือขวาตีลงที่หน้ามัด หรือหน้าเล็ก แล้วเปิดมือออกทันที เพื่อให้เสียงกังวาน
4. เสียงตุบ ใช้มือซ้ายตีลงที่หน้ามัด ตีแล้วห้ามเสียง โดยกดมือหรือนิ้วแนบไว้กับหน้าหนัง มิให้เสียงกังวาน
5. เสียงปะ ใช้มือขวาที่นิ้วทั้ง 5 แยกออกจากกัน ตีลงที่หน้ามัดด้วยกำลังแรง ตีแล้วห้ามเสียง โดยกดมือแนบไว้กับหน้าหนัง การตีลักษณะนี้จะใช้การตีทั้งฝ่ามือลงบริเวณกึ่งกลางหนังหน้ามัด
6. เสียงพริ้ง ใช้สองมือตีพร้อมกัน คือมือขวาตีหน้ามัด มือซ้ายตีหน้ารุ่ม ตีแล้วเปิดมือทันที เพื่อให้เสียงกังวานเสียงนี้ต้องใช้หน้าทั้งสองมือผสมกัน ค่ะเนให้เสียงดังกลมกลืนและไพเราะ

7. เสียงพริ้ง ใช้สองมือตีพร้อมกันเช่นเดียวกับเสียงพริ้ง แต่มือซ้ายตีห้ามเหมือนเสียงกะและมือขวาตีเหมือนเสียงดิง

เสียงพิเศษ

-- เสียงจัม ใช้สองมือตีพร้อมกัน ด้วยกำลังอัดอย่างแรง โดยมือขวากางนิ้วมือที่หน้ามัดคล้ายเสียงปะ แต่เปิดมือออก ส่วนมือซ้ายตีหน้าเท่งเช่นเดียวกับเสียงเท่ง และเปิดมือพร้อมกันออกทั้งสองมือ

-- เสียงกระพือ คือการตีเพิ่มพยางค์ให้ถี่ และเร็ว อาจเป็น 2 พยางค์ หรือมากกว่านั้น หน้าทับที่ใช้เป็นพื้นฐานคือ

- หน้าทับปรบไก่อ
- หน้าทับสองไม้
- หน้าทับภาษาต่างๆ



กลองแขก เป็นเครื่องตอกขนดหนังทงหรือหุ้มด้วยหนังทงสองหน้า ใช้ตีด้วยมือทั้งสอง เป็นเครื่องดนตรีเรานำแบบอย่างมาจากแขกประเทศชวา (อินโดนีเซีย) ซึ่งแต่เดิมใช้ตีประกอบการแสดงละครเรื่อง " อิเหนา " ตอน ฉายกริช หรือเพลงอันใดที่มาจากแขก เช่น เพลงพระทอง เป้าหลุด สระมะพร้าว เป็นต้น ในวงการดนตรีไทยเรานำเอากลองแขกมาตีผสมในวงปี่พาทย์ โดยเฉพาะบรรเลงและขับร้องประกอบการแสดง เป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับแทนตะโพนบางเพลง มี 2 ลูกๆหนึ่งเสียงสูงเรียกว่า " ตัวผู้ " อีกลูกหนึ่งเสียงต่ำ เรียกว่า " ตัวเมีย " ทั้งสองลูกตีสอดสลับกันไปตามทำนองเพลงและจังหวะหน้าทับที่บัญญัติไว้

ต่อมาพบว่าในการเล่นกระบี่-กระบองของไทย ก็นิยมนำกลองแขกมาตีประกอบการเล่น โดยมีปี่ชวาเป่าเป็นเครื่องทำทำนองในการไหว้ครูและต่อสู้อ แม้แต่ในการชกมวยไทย ก็นิยมนำปี่ชวากลองแขกมาตีประกอบการชกในเพลง " สระหม่า และแปลง "

ปัจจุบันในการบรรเลง และขับร้องเพลงสามชั้นและเพลงเถาในวงปี่พาทย์ นิยมนำกลองแขกมาตีเป็นเครื่องกำกับจังหวะแทนกลองสองหน้า มีส่วนประกอบดังนี้

- หุ่นกลอง ทำด้วยไม้จริง หรือไม้แก่น ขุดแต่งภายในให้เป็นโพรง รูปทรงกระบอก หน้าหนึ่งใหญ่เรียกว่า " หน้ารุ่ม " อีกหน้าหนึ่งเล็กเรียกว่า " หน้าต่าน " ที่ขอบหน้ากลอง ทั้งสองคว้านบากเล็กน้อยโดยรอบเรียกว่า " ปากนกแก้ว " ตอนหัวใกล้หน้าใหญ่จะเป็น กระพุ่มเล็กน้อย
- หน้าหน้ากลองและหนังเลียด ขึ้นหน้าด้วยหนังวัว ริดให้เป็นแผ่นบางกลม พันรอบ " ขอบ กลอง " ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่ซีกขุดเป็นวงกลม พันด้วยหวายผ่าซีกโดยรอบ (ปัจจุบันในทำ ด้วยไม้กลึงกลม) ใช้หนังเลียดซึ่งมีขนาดใหญ่และหนากว่าหนังเลียดที่ใช้ขึ้นตะโพน เป็นสายโยงเร่งเสียง โดยร้อยผ่านขอบกลองทั้งสองข้าง ดึงให้หน้าหน้ากลองทั้งสอง ดึงได้เสียงที่ไพเราะตรงกระพุ่มใกล้หน้าใหญ่ จะใช้หนังเลียดอีกเส้นหนึ่ง มารัดสายโยงเร่ง เสียง เป็นคู่ ๆ โดยรอบเรียกว่า " รัดอก " และเก็บปลายสายรัดอก ขมวดเป็นวงกลมที่ ข้างกลองเรียกว่า " ซ้องนาง "

หลักการตีกลองแขก

ทำนอง

เนื่องจากการตีกลองแขกต้องใช้กลอง 2 ลูกเป็นคู่กันคือลูกหนึ่งตัวผู้ลูกหนึ่ง ตัวเมียทำนองจึงต่างดังนี้

กลองตัวผู้ นั่งในลักษณะชันเข่าขวา (ปลายเท้าขวาอยู่ด้านข้าง) เพื่อรองรับ ตัวกลองให้เอียงในระดับ 45 องศา โดยให้หน้าต่าน (หน้าเล็ก) วางอยู่บนหน้าขาซ้าย และ หน้ารุ่ม (หน้าใหญ่) พาดอยู่บนหน้าขาขวาและเข่าที่ยกขึ้น

หมายเหตุ การตั้งกลองแขกตัวผู้ให้เอียง 45 องศา เสียงกลองจะดังกังวาน ไพเราะ กลองตัวเมีย นั่งท่าขัดสมาธิ วางกลองไว้บนหน้าตัก โดยให้หน้ารุ่มอยู่ทางขวา และหน้า ต่านอยู่ทางซ้ายมือของผู้ตี

หมายเหตุ การตั้งกลองแขกตัวเมียให้เป็นแนวราบขนานกับพื้น เสียงกลองจะก้องกังวาน หนักแน่น

วิธีตีกลองแขก

โดยปรกติใช้มือขวาตีหน้ารุ่ม และมือซ้ายตีหน้าต่าน ทั้งสองมือมีลักษณะการตีต่างกันดังนี้

หน้ารุ่ม ตีด้วยฝ่ามือขวา เริ่มตั้งแต่โคนนิ้วจน ถึงปลายนิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน โดยให้ กลางคุ้งมืออยู่ระหว่างขอบกลอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความกว้างใหญ่ของหน้ากลองแต่ละลูกเป็น สำคัญ ถ้าหน้ากลองเล็ก โคนนิ้วทั้งสี่จะอยู่บริเวณขอบกลองหน้าต่าน ตีด้วยปลายนิ้วชี้ บริเวณใกล้ขอบกลองด้านบนและด้านล่าง

*หมายเหตุทั้งตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะการตีที่เหมือนกัน

จากลักษณะการตีดังกล่าว ก่อให้เกิดวิธีตีที่ทำให้เกิดเสียงพื้นฐาน และเสียงพิเศษ ดังนี้

เสียงพื้นฐาน

1. เสียงตึง ตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวผู้ แล้วยกมือขึ้นทันที เพื่อให้เสียงกังวาน
2. เสียงตืด ตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวผู้ แล้วห้ามเสียง โดยการแนบชิดนิ้วทั้งสี่กับหน้าหนังเล็กน้อย(ลักษณะประคบมือ)เพื่อมิให้เสียงกังวานมาก

3. เสียงหนัง ตีด้วยนิ้วมือซ้าย ลงที่หน้าต่านของตัวผู้ แล้วยกมือขึ้นทันที เพื่อให้เสียงกังวาน

4. เสียงทังตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวเมียตีแล้วยกมือขึ้นทันที

5. เสียงปะ ตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของ ตัวเมียและกลองตัวผู้ โดยการแนบชิดฝ่ามือไว้กับหนังหน้ากลอง ทั้งนี้ต้องไม่ใช้น้ำหนักแรงเท่ากับการตีเสียงปะของตะโพนไทย (สำหรับปะของตัวผู้ จะใช้ในหน้าทับพิเศษเท่านั้น คือหน้าทับโยน ก่อนออกแปลง)

6. เสียงเหน่ง ตีด้วยปลายนิ้วมือซ้าย ลงบนหน้าต่านตัวเมีย แล้วยกมือขึ้นทันที เพื่อให้เสียงกังวาน

7. เสียงตะตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวเมีย โดยกดมือแนบชิดไว้บนหน้าหนัง

8. เสียงประคบ ตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวเมีย พร้อมกับใช้ฝ่ามือซ้ายที่นิ้วทั้งห้าแยกออกจากกันเล็กน้อย กดแนบชิดไว้กับหนังหน้าต่าน หน้าหรือเบาขึ้นอยู่กับหนังหน้ากลอง เสียงพิเศษ

1. เสียงถาด ตีด้วยมือทั้งสอง พร้อมกันสองหน้า ลงที่กลองตัวเมีย ตีแล้วยกมือขึ้นทันที โดยมากจะใช้ในหน้า"สระระหมา"

2. เสียงพร้อม ตีด้วยมือทั้งสอง พร้อมกันสองหน้า ลงที่กลองตัวผู้ ตีแล้วยกมือขึ้นทันที โดยมากใช้ตีในหน้าทับ " สระระหมา " หรือเสริมในหน้าทับอื่นๆ เพื่อความเหมาะสม

3. เสียงตลิ่ง-ตึง ตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวผู้ ด้วยพยางค์ถี่ๆและเร็ว ตั้งแต่ 2 พยางค์หรือ 3 พยางค์

4. เสียงตลิด ตีด้วยมือขวา ลงที่หน้ารู่ยของตัวผู้ เช่นเดียวกับเสียงตลิ่ง แต่ตีแล้วห้ามเสียงตามหลังเล็กน้อย

5. เสียงส่าย ตีสองมือสลับกัน ระหว่างหน้ารู่ยกับหน้าต่าน โดยให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวผู้ และตัวเมีย

เนื่องจากกลองแขกมี 2 ลูกตีสอดสลับกันไปตามหน้าทับที่กำหนด ผู้ตีทั้งสองลูกต้องและสองมือ ให้ได้เสียงไพเราะ กลมกลืนประมาณกัน ที่สำคัญต้องไม่ตีให้เสียงของกลองทั้ง

สองดังกว่าเครื่องทำทำนอง

หน้าทับที่ใช้เป็นพื้นฐาน

-- หน้าทับปรบไก่

-- หน้าทับสองไม้

-- หน้าทับภาษาต่างๆ



กลองมอลาย เป็นเครื่องตีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ ที่ชิง หรือหุ้มด้วยหนังทั้ง 2 หน้า มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกลองแขก แต่ตัวกลองนั้นสั้นและสั้นกว่ากลองแขก มี 2 ลูก ตัวผู้กับตัวเมีย หน้ารุ่ม หรือหน้าใหญ่ ของกลองทั้งคู่จะตีด้วยไม้ขงๆ ปลายเรียวยแหลม ส่วนหน้าต่านหรือหน้าเล็ก จะตีด้วยมือ ประกติจะใช้ตีกับวงปี่พาทย์นางหงส์ในงานอวมงคลหรือตีในวงบัวลอยร่วมกับปี่ชวาและหม่ง

ปัจจุบันการสร้างกลองมอลายและกลองแขกปนกันกล่าวคือ

กลองแขก ต้องใช้หวายผ่าซีกเป็นเครื่องโยง เร่งเสียง มีหวายทำเป็นห่วงรัดขึ้นลงที่สายโยงเร่งเสียง อีกทีหนึ่ง

กลองมอลาย ใช้หนังเลียดเป็นสายโยงเร่งเสียง และมีหนังเลียดรัดอกที่สายโยงเร่งเสียงอีกทีหนึ่ง

ปัจจุบันกลองแขก หรือกลองมอลายดูไม่ออก จะรู้ได้ด้วยวิธีการตีเท่านั้น คือ กลองแขกตีด้วยมือเปล่า ส่วนกลองมอลายตีด้วยไม้ขง และหน้าต่านกลองแขกตีด้วย ปลายนิ้วมือ ส่วนกลองมอลายตีทั้งฝ่ามือ (4 นิ้ว) เดิมไทยเรานำกลองมอลายมาใช้ตีในกระบวนแห่ เช่น แห่เศนรัศวันาน แห่พระบรมศพเจ้านาย ต่อมานำไปใช้บรรเลงเป็นเครื่องประโคมศพ โดยจัดเป็นชุดๆหนึ่ง มีกลองมอลาย 4 ลูก (ตีด้วยไม้ขงๆ) ปี่ชวา 1 เลา และฆ้องหม่ง 1 ใบ เรียกว่า " วงกลองสี่ปี่หนึ่ง " ภายหลังลดกลองมอลายลงเหลือ 2 ลูก (ตีด้วยไม้ขง) เป็นคู่

เช่นเดียวกับกลองแขก เรียกว่า " วงบัวลอย " ใช้ตีเป็นเครื่องประกอบศพ เป็นระยะๆหรือที่เรียกว่า"ประโคมยาม"

ต่อมาวงบัวลอย (ตัดช่องเหม่งออก) มาผสม กับปี่พาทย์ไม้แข็ง (ตัดตะโพนกลองตัดออกและปี่ออก)เรียกว่า"ปี่พาทย์นางหงส์"ใช้บรรเลงในงานศพ

ปัจจุบันวงบัวลอยคงเหลือไว้ใช้บรรเลงในเวลาเผาศพเท่านั้น โดยเฉพาะศพผู้ใหญ่ หรือศพศิลปินอาวุโส

s

หลักการตีกลองมาลาญ

ตัวผู้ นั่งท่าชันเข่าด้วยขาขวา ให้น้ำต่านวาง ลงที่หน้าขาซ้าย ตัวกลองเอียง 45 องศา หน้ารุ่มพาดอยู่หน้าขาขวา มือขวาตีหน้ารุ่มด้วยไม้จอบๆ โดยจับกัมที่หัวไม้ ให้นิ้วชี้ชี้ตรงไปข้างหน้า เพื่อห้ามเสียงในเวลาตี และตีลงที่หนังหน้ากลองบริเวณใกล้ขอบหน้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแง่ของแต่ละลูกเป็นสำคัญ ส่วนมือซ้ายตีหน้าต่าน ทั้งฝ่ามือ กลางนิ้วทั้งสี่เล็กน้อย ใช้น้ำหนักพอประมาณคะเนให้เสียงกลมกลืนกับหน้ารุ่ม ตีแล้วเปิดมือออกทันทีเพื่อเสียงดังกังวาน

ตัวเมีย นั่งท่าขัดสมาธิ ให้ตัวกลองพาดอยู่บนหน้าตัก หน้ารุ่มอยู่ทางขวา และหน้าต่านอยู่ทางซ้ายของ ผู้ตี มือขวาจับไม้ตีหน้ารุ่ม มือซ้ายตีด้วยฝ่ามือ ด้วยน้ำ หนักและเสียงดังกลมกลืนกับหน้ารุ่ม

ทั้งสองลูก ผู้ตีต้องตีด้วยการประคบมือ ให้เสียงหน้าต่าน และหน้ารุ่มดังประมาณกัน และที่สำคัญต้องไม่ดังมากกว่าเครื่องทำทำนอง ในวงปี่พาทย์นางหงส์ หรือปี่ชวาในวงบัวลอยจากหลักการตีดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีตีและเสียงของกลองมาลาญดังนี้

1. เสียงตึง คือการตีด้วยมือขวา โดยจับไม้ตี ตีลงที่หนังหน้ารุ่มของกลองตัวผู้ตีแล้วห้ามเสียงเล็กน้อยโดยให้นิ้วชี้แนบชิดหน้าหนัง
2. เสียงท่ง คือการตีด้วยมือขวา โดยจับไม้ตี ตีลงที่หนังหน้ารุ่มของกลองตัวเมียตีแล้วเปิดมือเล็กน้อยเพื่อให้เสียงกังวาน
3. เสียงโจ๊ะ คือการตีด้วยมือซ้าย โดยใช้ฝ่า มือที่นิ้วทั้งสี่วางออกเล็กน้อย ตีลงที่หนังหน้าต่านของกลองตัวผู้ตีแล้วเปิดมือทันทีเพื่อเสียงกังวาน
4. เสียงจ๊ะ คือการตีด้วยมือซ้าย โดยใช้ฝ่ามือที่นิ้วทั้งสี่วางออกเล็กน้อย ตีลงที่หนังหน้าต่านของกลองตัวเมียตีแล้วเปิดมือทันทีเพื่อเสียงกังวาน
5. เสียงตลิ่ง คือการตีด้วยมือขวา ที่กลองตัวผู้ โดยตีให้มี 2 พยางค์ด้วยความเร็ว และชัดเจน ดังที่เรียกว่า " ตีตืด "

โทน เป็นเครื่องตีประเภทที่ซิ่งหรือหุ้มด้วยหนังหน้าเดียว ตีด้วยมือข้างหนึ่ง และอุดปลายโทนด้วยมืออีกข้างหนึ่ง มีสายโยงแรงเสียงจากขอบหนังถึงคอ มีหางยื่นไปทางหลัง ปลายบานเป็นดอกลำโพง โทนที่กล่าวนี้บางทีเรียกว่า "ทับ" บางครั้งก็เรียกคู่กันไปว่า "โทนทับ" ในปัจจุบันเราแบ่งโทนออกเป็น 2 ชนิดหนึ่งเรียกว่า "โตนมโหรี" คือโทนที่ใช้ตีกำกับจังหวะ หน้าทับในวงมโหรีหรือเครื่องสาย ส่วนโทนอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า "โทนชาตรี" คือโทนที่ใช้ตีกำกับจังหวะ ในวงปี่พาทย์ชาตรี ซึ่งใช้บรรเลงประกอบโนราห์ชาตรี หรือหนังตลุงของชาวภาคใต้ โทนทั้ง 2 ชนิดนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ผิดกันแต่วัสดุที่ใช้สร้างหุ่นนั้นต่างกันคือ



โตนชาตรี ตัวหุ่นทำด้วยไม้ ชุดแต่งเป็นโพรงภายใน เช่น ไม้ขนุน ไม้สัก หรือไม้กระท้อน เป็นต้น ตอนหัวโต ตอนปลายเรียว บานปลายคล้ายดอกลำโพง ใช้หนังเส้น เล็กเรียกว่า "หนังเลียด" เป็นสายโยงแรงเสียง ซึ่งร้อยผ่าน "ไส้ละมาน" ที่เจาะรอบขอบหน้าหนัง โยงมาร้อยกับลวดที่ขอบคอกทอง ขึ้นหน้าด้วยหนังลูกวัว รีดบาง มี 2 ลูก ขึ้นเสียงสูงต่ำห่างกันเล็กน้อย เพื่อตีแล้วมีเสียงดั่งสลับกัน

วิธีตีโทน

ปรกติตีด้วยฝ่ามือขวา ให้นิ้วชี้ นาง กลาง ก้อย เรียงชิดติดกัน ตีลงที่หน้าหนัง ให้กลางคู้มืออยู่ระหว่างขอบคอกงมีวิธีตีให้เกิดเสียงดังนี้

1. เสียงโทน คือใช้ฝ่ามือขวาที่นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ตีลงบนหน้าโทน ตีแล้วเปิดมือออกทันที เพื่อให้เสียงกังวาน ใช้กำลังพอประมาณ โดยเฉพาะโตนชาตรีซึ่งด้วยหนังบาง สำหรับมือซ้ายเปิดมือออกจากปากลำโพงเพื่อให้ลมและเสียงก้องออกมา

2. เสียงปะ คือการใช้ฝ่ามือขวา ที่นิ้วทั้งสี่กางออกเล็กน้อย ตีแล้วปิดมือแนบไว้กับหน้าโทน ด้วยกำลังแรง ขณะเดียวกันมือซ้ายใช้กลางคู้มือปิดปากลำโพงมิให้อากาศออก เสียงปะจะชัดเจน

3. เสียงเถอะ คือการใช้ฝ่ามือขวาที่นิ้วทั้งสี่ เรียงชิดติดกัน ตีลงที่หน้าโทน ตีแล้วกดปลายนิ้วทั้งสี่แนบหน้าโทนเพื่อให้เสียงสั้นทั้งนี้ไม่ใช้มือซ้ายปิดปากลำโพง

4. เสียงตึง คือใช้นิ้วมือขวาตีลงที่บริเวณขอบกลอง และใช้มือซ้ายปิดปากลำโพงมิให้ลมออกเสียงจะดังไพเราะชัดขึ้น

ปัจจุบันในการตีโทนชาติตรีของนักดนตรีภาคใต้ ใช้ตีคนเดียว 2 ลูก วางบนหน้าตัก ลูกหนึ่งตีด้วยมือขวา อีกลูกหนึ่งใช้มือซ้ายตี ขณะที่ตีจะใช้มือขวาเปิดปิดห้ามเสียงไปด้วย อันเป็นความสามารถเฉพาะตัวลักษณะของโทนที่ใช้เล็ก โยงแรงเสียงด้วยสายในล่อน ที่หน้าหนังตรงกลาง จะยื่นออกมาจับฝ่ามือ เพื่อตีได้สะดวกขึ้น



โทนมโหรี ตัวหุ่นทำด้วยดินเผา ด้านหัวกลม โตกว่าโทนชาติตรี ใช้หวายผ่าซีกเป็นสายโยงแรงเสียง หรือใช้ สายไหมควั่นเป็นเกลียว ขึ้นหน้าด้วยหนังลูกวัว หนังแพะ หนังงูเหลือม หรือหนังงูวงช้าง หุ่นโทนบริเวณตอนกลางถึงปลายบางลูกเขียนลวดลาย บางลูกประดับมุก

หลักการตีโทนมโหรี

ทำนอง

โดยประเพณีนิยม นิ่งขัดสมาธิ หรือพับเพียบ (ซ้ายทับขวา) ลำตัวตรง ให้ตัวโตนวางอยู่บนหน้าตักลักษณะเฉียงกับลำตัวโดยให้ส่วนปลายปากลำโพงอยู่ด้านซ้ายของผู้ตี

ใช้มือขวาตีให้เกิดเสียง และมือซ้ายประคองบัง คับและบังค้ำที่ปากลำโพง โดยมือขวา ตีด้วยบริเวณส่วนกลางของฝ่ามือ เริ่มจากบริเวณโคนนิ้วทั้งสี่ (ชี นาง กลาง ก้อย) เรียงชิดติดกัน จนถึงส่วนปลายของอุ้งมือ ด้วยวิธีการกดฝ่ามือ ลงบริเวณกลางหน้าหน้าโตน ให้ไกลไปด้านหน้า

ในลักษณะกึ่งกดกึ่งถัดมือ

มือซ้าย ทำหน้าที่ในการบังค้ำเสียง ด้วยการใช้อุ้งมือเปิดและปิดที่บริเวณปากลำโพง พร้อมกันนั้นช่วยพยุงและประคองตัวโตนไว้ด้วย

วิธีตีโทนมโหรี

จากหลักการตีดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีและเสียงของโทนมโหรีดังนี้

1. เสียงท้ม คือการใช้ฝ่ามือขวา ที่นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ให้โคนนิ้วทั้งสี่ตีลงระหว่างกลางหน้าหน้าโตน ตีแล้วไกลมือเลื่อนไปข้างหน้า พร้อมกับเปิดมือออกทันที และในขณะเดียวกันเปิด

มือซ้ายออกจากปากลำโพงเพื่อให้เสียงกังวาน

2. เสียงโจ้ง คือการใช้ปลายนิ้วชี้ของมือขวา ตีลงบริเวณหน้าปัดกลอง พร้อมกับใช้ข้อมือซ้ายปิดปากลำโพงเสียงจะดังชัดเจนขึ้น

โทนชนิดเดิมใช้ตีลูกเดียว โนวมโหรีเครื่องสี่ หรือที่เรียกว่า " มโหรีโบราณ " ต่อมาเพิ่ม " รำมะนา " เข้ามาตีสอดสลับโนวม " มโหรีเครื่องหก " และใช้ตีมากับวง มโหรีจนถึงปัจจุบัน เรียกติดปากว่า " โทนมโหรี-รำมะนา "

รำมะนา เป็นเครื่องตีอีกชนิดหนึ่งที่ชิงหรือหุ้มด้วยหนังหน้าเดียว ลักษณะกลม ลำตัวสั้นคล้ายกับชามกะละมัง มี อย่างหนึ่งเรียกว่า "รำมะนาลำตัด" มีขนาดใหญ่เสียงดัง ใช้ตีประกอบการเล่นลำตัด อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า "รำมะนามโหรี" มีขนาดเล็ก เสียงเบาใช้ตีเป็นคู่กับ โทนมโหรี ทั้งสองชนิดใช้ตีด้วยมือ ซึ่งมีลักษณะและวิธีตีที่ต่างกัน



รำมะนาลำตัด ตัวหุ่นทำด้วยไม้ ลักษณะกลมใหญ่ ขุดแต่งให้เป็น โโพรงภายใน ตรงกลางป่อง หน้าและหลังขุมเข้าเล็กน้อย ขึ้นด้วยหนังวัว ริดให้บางกลม โดยใช้หวายผ่าซีกเป็นสาย โยงเร่งเสียง ระหว่างขอบหน้าหนังกับวงเหล็กที่รองกัน ขึ้นหน้าหนังให้ตั้งด้วย " ลิ่ม " ซึ่งทำด้วยไม้แบนถาก ปลายแหลม เพื่อตอกเข้าไปในเหล็กวงกลม เป็นระยะๆ โดยรอบ เพื่อตั้งสายโยงเร่งเสียง ให้หน้าหนังตั้ง ตีได้เสียงกังวาน ก่อนตอกลิ่มใช้หวายต้นเล็กยึดภายในขอบกลองโดยรอบ หนุนให้หน้าหนังลอยตัวขึ้น รำมะนาชนิดนี้เดิมใช้ตีประกอบในการร้องเพลง " บันตน " (เข้าใจว่าได้แบบอย่างมาจากชวา เข้ามาแพร่หลายในรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ต่อมาภายหลังใช้ตีประกอบการเล่นลำตัด หรือลิเกลำตัด หรือลิเกรำมะนา

ปัจจุบันรู้จักรำมะนาชนิดนี้ในการเล่นลำตัด ซึ่งแพร่หลายอยู่ทางภาคกลาง วงหนึ่งจะมีหลายลูก ตีพร้อมกันบ้าง ตีซัดสอดสลับกันบ้าง นิ่งล้อมวง ประกอบไปด้วย ฉิ่ง ฉาบ

วิธีตีรำมะนาลำตัด

นั่งขัดสมาธิ ให้ตัวรำมะนาวางลงกับพื้น หน้าผู้ตี โดยหันหน้าหนังออก ตีทั้งฝ่ามือ

บริเวณใกล้ขอบกลอง ส่วนมือซ้าย ใช้ประคองตัวรำมะนา และในขณะเดียวกัน ใช้
ปลายนิ้วทั้งสี่ ตีลงที่ขอบหนัง สอดสลับกับมือขวา มีลักษณะวิธีทำให้เสียงดังนี้

1. เสียงพรีม หรือ เสียงทิง คือการใช้ฝ่ามือขวา ที่นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ตีลงที่หน้า
หนังใกล้ขอบ ด้วยกำลังแรงพอสมควร เพราะหน้ากลองกว้างใหญ่ ตีแล้วเปิดมือออกทันที
เพื่อให้เสียงดังกังวาน

2. เสียงจิ่ง คือการตีที่เข้าปลายนิ้วทั้งสี่ของมือขวา ตีลงบริเวณขอบกลอง ตีแล้วเปิดมือ
ออกให้เสียงกังวาน

3. เสียงติง คือการตีด้วยปลายนิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน ลงบริเวณใกล้ขอบกลอง และใช้
ปลายนิ้วทั้งสี่ของมือซ้ายกดหน้าหนังไว้เสียงติงจะชัดขึ้น

4. เสียงเถอะ คือการตีด้วยมือขวา โดยตีลง แล้วห้ามเสียง โดยกดนิ้วทั้งสี่แนบลงกับหน้า
หนังจะใช้ตีหน้าทับลาว

3. เสียงสอดสลับ คือการตีด้วยมือซ้ายโดยใช้ ปลายนิ้วทั้งสี่ตีที่ขอบหนัง ใน
ขณะเดียวกันก็ใช้สันมือประคองตัวรำมะนาไปด้วย



รำมะนามโหรี ตัวหุ่นทำด้วยไม้ ลักษณะกลมเล็กแบนสั้น ตอนปลายกลึงเป็นขอบกลมหนา
ขึ้นหน้าด้วยหนังลูกวัว ตึง ด้วยหมุดซึ่งทำด้วยโลหะ ไม้ งาตอกติดโดยรอบขอบ จะเร่งหรือ
ลดเสียงไม่ได้ แต่จะมี " สนับ " ซึ่งทำด้วยเชือกควั่นเป็นเกลียว (ปัจจุบันใช้หวาย) ยัดภายใน
หน้าขอบ หมุนให้หนังตึง มีเสียงกังวานเมื่อใช้ตี บางลูกหมุดและขอบด้านหลังประกอบด้วยงา

หลักการตีรำมะนามโหรี

ทำนอง

นั่งขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ลำตัวตรง ให้รำมะนาอยู่บนส่วนกลางของต้นขา ตีด้วยมือ
ขวาทำให้เกิดเสียงและใช้มือซ้ายประคองรำมะนาโดย

-- มือขวา ตีด้วยฝ่ามือ ตั้งแต่โคนนิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน จนถึงปลายนิ้ว ตีลงที่หน้าหนัง
รำมะนาและให้ปลายนิ้วทั้งสี่ชี้ตรงไปยังศูนย์กลางของหน้าหนัง

-- มือซ้าย ใช้ประคองตัวรำมะนา ให้หันหน้าออกรับมือผู้ตี อาจจะตรงหรือเฉียงเล็กน้อย

วิธีตีรำมะนามโหรี

จากหลักการดังกล่าวก่อให้เกิดวิธีตีและเสียงดังนี้

1. เสียงตึง คือการตีด้วยมือขวา ที่นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ตีลงที่หน้าหนังบริเวณใกล้ขอบ ใช้กำลังพอประมาณเพราะหน้าเล็กตีแล้วเปิดมือออกทันที

2. เสียงจ๊ะ คือการตีที่ใช้ฝ่ามือขวาเช่นเดียวกับเสียงตึง แต่ตีลงแล้วปิดมือแนบชิดไว้กับหน้าหนัง ซึ่งจะตีเป็นเสียงสลับกับเสียง จ๊ะ ของโทนมโหรี

ปัจจุบันทั้งโทน และรำมะนามโหรี นิยมตีคนเดียววิธีตีและการนั่งจึงแตกต่างกันไป คือ

ทำนั่ง

นั่งในท่าขัดสมาธิ หรือนั่งพับเพียบ มือซ้ายตีรำมะนา โดยให้ตัวรำมะนาตั้งอยู่ขวาซ้ายเฉียงลำตัวรำมะนาเล็กน้อย ส่วนโตนใช้ตีด้วยมือขวา โดยตั้งโตนอยู่หน้าตัก ให้ปลายโตนหันไปทางซ้ายและหน้าโตนหันมาทางขวาของผู้ตี

วิธีตีโตน-รำมะนา

-- มือขวา ตีที่บริเวณส่วนกลางของฝ่ามือ เริ่ม จากโคนนิ้วทั้งสี่ที่เรียงชิดติดกัน จนถึงส่วนปลายของอุ้งมือ ด้วยวิธีการกดฝ่ามือลงบริเวณกลางหน้าโตน ให้ไกลไปด้านหน้าในลักษณะกึ่งไถกึ่งกดจะได้เสียง"ทม"

อีกอย่างหนึ่ง คือการตีที่ใช้ปลายนิ้วชี้ ตีลงบริเวณขอบโตน หรือขอบหน้าหนัง ตีแล้วเปิดมือทันทีจะได้เสียง"จ่ง"

-- มือซ้าย ตีด้วยบริเวณโคนนิ้วทั้งสี่ที่จนถึงปลาย นิ้ว ลงที่หน้าหนังรำมะนาตีแล้วยกขึ้นทันที เพื่อให้เสียง กังวานเป็นเสียง " ตึง " ในขณะที่เดียวกันจะใช้โคนอุ้งมือบังคับหรือพุงตัวรำมะนาไว้"

อีกเสียงหนึ่ง คือการตีเช่นเดียวกับเสียงตึง แต่ตีลงแล้วห้ามเสียงมิให้กังวาน โดยการแนบนิ้วทั้งสี่ ชิดไว้กับหน้าโตน จะเป็นเสียง " จ๊ะ"



ตะโพนมอญ เป็นเครื่องดนตรีที่ขึงหรือหุ้มด้วยหนังทั้งสองหน้า มีลักษณะคล้ายตะโพนไทย แต่ใหญ่และยาวกว่า เป็นเครื่องตีกำกับจังหวะหน้าทับควบคุมไปกับเบิ่งมางคอก ในวงปี่พาทย์มอญ นับว่าไทยเราเอาแบบอย่างมาจากดนตรีของมอญ มีส่วนประกอบดังนี้

- หุ่นตะโพน ทำด้วยไม้ขนาดใหญ่ เจาะเป็นโพรงภายใน ด้านหนึ่งใหญ่เรียกว่า “ด้านทั้ง” มีเสียงดัง “ทั้ง” อีกด้านหนึ่งเล็ก เรียกว่า “ด้านเท่ง” มีเสียงดัง “เท่ง”
- หน้าหน้าตะโพนและหนังเลียด หน้าขึ้นหน้าตะโพนทำด้วยหนังวัว หรือหนังควาย แผ่นใหญ่รีดให้บาง ซึ่งปิดที่หน้าหุ่นทั้งสองหน้า ใช้ใส่ละมานเจาะที่หน้าหนังเป็นวงรอบ เพื่อใช้หนังเลียดที่ตัดเป็นแผ่นบางๆ ร้อยโยงระหว่างหน้าทั้งสองโดยรอบตัวหุ่น ที่หน้าหนังตรงกลางจะทาร์กเป็นวงกลม เพื่อสำหรับเป็นติดข้าวสุก เพื่อตีแล้วมีเสียงดังกังวาน ที่ขอบกลองด้านบนของหน้ากลองทั้งสองด้าน ใช้หนังเลียดควั่นเป็นเกลียวเพื่อสำหรับหิ้วที่ได้หุ่นตะโพนด้านล่างจะติดขอเหล็กเพื่อร้อยหนังเลียดผูกยึดตัวหุ่นติดกับขาตะโพน
- ขาตะโพนมอญ ทำด้วยไม้แผ่นหนา มีลักษณะคล้ายคลึงกับตะโพนไทย เพียงแต่ยาวและใหญ่กว่า

หลักการนั่งตีตะโพนมอญ

ผู้ตีนั่งขัดสมาธิ ลำตัวตรง อยู่กึ่งกลางระหว่างตะโพน มือขวาตีลงที่หน้าเท่ง ด้วยฝ่ามือที่นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน ส่วนมือซ้ายตีลงที่หน้าทั้ง โดยข้อมือฝ่ามือเล็กน้อย เพื่อให้เสียงที่ตั้งออกมาแน่นกังวานไกล

วิธีตีตะโพนมอญ

ก่อนตีตะโพนมอญ ผู้ตีจะติดข้าวสุกที่หน้าหนังทั้งสองด้าน ในวงกลมที่ทาร์กมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับหน้าหนังแต่ละใบโดยติดให้ได้เสียงที่ตั้งไพเราะกังวานไกล

วิธีตีให้เกิดเสียงของตะโพนมอญมีดังนี้

เสียงเท่ง คือการใช้มือขวาตีลงที่หน้าเล็กด้วยน้ำหนักพอประมาณ ตีแล้วเปิดมือออกในทันทีเพื่อให้เสียงดังกังวาน

เสียงเถอะ คือการใช้มือขวาตีลงที่หน้าเล็ก ตีแล้วกดมือแนบติดไว้กับหน้าหนัง เพื่อมิให้เสียงดังกังวาน

เสียงป๊ะ คือการใช้มือขวาตีลงที่หน้าหนังด้วยกำลังแรง ตีแล้วกดมือแนบติดไว้กับหน้าหนังเพื่อมิให้เสียงดังกังวาน

เสียงทึ่ง คือการใช้ฝ่ามือซ้ายตีลงที่หน้าใหญ่ ด้วยกำลังค่อนข้างแรง ตีแล้วเปิดมือออกทันทีเพื่อให้เสียงดังกังวาน

เสียงพรีด คือการใช้มือทั้งสองตีลงพร้อมกันทั้งสองหน้า ตีแล้วห้ามเสียงโดยการกรอกมือแนบติดไว้กับหน้าหนังเพื่อมิให้เสียงดังกังวาน

สำหรับหน้าทับที่ใช้ตีกับตะโพนมอญ โดยมากจะเป็นหน้าทับที่มีกำกับไว้ประจำกับเพลง เช่น หน้าทับประจำวัด หน้าทับประจำบ้าน หน้าทับเชิญผี เป็นต้น และจะมีเปิงมางคอกตีสอดสลับตามหน้าทับ



เปิงมางคอก เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่ชิงหรือหุ้มด้วยหนังทั้งสองหน้า แต่ใช้ตีหน้าเดียว โดยแขวนตีอยู่บนแผงซึ่งทำด้วยไม้เป็นรูปครึ่งวงกลม เรียงลดหลั่นจากเล็กไปหาใหญ่ หรือจากใหญ่ไปหาเล็ก จำนวน 7 ใบ เวลาตีติดข้าวสุกเทียบเสียงให้มีเสียงดังลดหลั่นกันไป ใช้ตีสอดสลับกับตะโพนมอญตามหน้าทับที่กำหนดไว้ บางครั้งใช้ตีให้เกิดความสนุกสนาน ผสมผสานไปกับตะโพนมอญ บางครั้งตีแบบรัวด้วยความเร็วไปทั่วทั้ง 7 ลูก บางครั้งมีลูกเล่นด้วยการใช้คอกลงไปตีเปิงมางแต่ละลูก เปิงมางคอกมีส่วนประกอบดังนี้

- หุ่นเปิงมาง ทำด้วยไม้ เจาะเป็นโพรงภายใน หน้าหนึ่งใหญ่ อีกหน้าหนึ่งเล็ก ลำตัว มีกระพุ้งเล็กน้อยหนึ่งขึ้นหน้าและหนึ่งเฉียง ขึ้นหน้าด้วยหนังวัว หรือควาย ริดบาง ใช้หนังเฉียงที่เป็นแถบเล็กๆโยงผ่าน “ ไล่ละมาน “ ไปยังหน้าทั้งสองโดยรอบ ที่ขอบกลอง หน้าใหญ่ จะทำหู 2 หู เพื่อร้อยเชือกผูกซึ่งติดกับแผงคอก
- แผงคอก ทำด้วยไม้แผ่นเล็กๆ ยึดติดกับไม้ท่อนด้านบนและด้านล่าง ติดกันเป็นแผงคอก หนึ่งจะมี 3 แผง แต่ละแผงมีลักษณะโค้ง ยึดติดกันเป็นรูปโค้งครึ่งวงกลม ที่ขอบด้านบน จะติดโลหะเล็ก หรือตะขอเพื่อใช้คล้องเชือกผูกตัวเปิงมางสำหรับตี ที่ไม้แผ่นเล็กๆจะ เกาะเป็นลวดลาย ลงรักปิดทองสวยงาม

หลักการตี

ผู้ตีนั่งเก้าอี้อยู่ภายใน ลำตัวตรง มือทั้งสองตีลงบนเปิงมางแต่ละลูก โดยปกติใช้มือซ้าย ตีลงที่เปิงมางลูกใหญ่และมือขวาตีลงที่เปิงมางลูกเล็ก

วิธีตีเปิงมางคอก

- 1 ตีที่ละลูก คือใช้มือทั้งสองตีลงบนหน้าเปิงแต่ละลูก โดยใช้มือซ้ายตีทางด้านเสียงต่ำ และมือขวาตีทางด้านเสียงสูงตีแล้วเปิดมือเพื่อให้เสียงดังกังวาน
- 2 ตีรัว คือการตีด้วยมือทั้งสองลงที่ลูกเปิงด้วยความเร็ว เรียงจากสูงไปหาต่ำ และ จากต่ำไปหาสูง
- 3 ตีเสียงปะ คือการตีด้วยมือ (ส่วนมากเป็นมือขวา) ลงที่เปิงมางลูกใดลูกหนึ่งด้วย กำลังแรง ตีแล้วห้ามเสียงโดยกดแนบฝ่ามือชิดติดกับหน้าหนัง



กลองยาว เครื่องดนตรีประเภทหุ้มหนังหน้าเดียว ตีด้วยมือ เป็นเครื่องดนตรีที่ไทยเราได้แบบอย่างมาจากพม่าราวสมัยกรุงธนบุรีหรือต้นกรุงรัตนโกสินทร์สมัยที่ไทยกับพม่ากำลังทำสงครามกันเวลาพักรบทหารพม่าก็เล่นกลองยาวกันอย่างสนุกสนานพวกคนไทยเห็นก็จำแบบอย่างมาเล่น

ต่อมาประชาชนคนไทยตามชนบทนิยมนำเอากลองยาวมาจัดเป็นวงรวมกันหลายๆลูก ผสมกับฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง บางที่มีปี่ชวาเข้าร่วม ถือเป็นขบวนแห่ในงานมงคลต่างๆ เช่น แห่ นาค แห่เทียนเข้าพรรษา แห่พระ เป็นต้น เวลาตีใช้ฝ่า หรือเชือกมาผูกคล้องคอตี และให้ดังได้ เสียงที่ไพเราะ จะติดข้าวสุกผสมขี้เถ้า กลางหน้าหนัง ซึ่งจะทำให้เกิดเสียง " เท็ง และ บ่อม " อัน เป็นเสียงที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวไทย ในวงการดนตรีไทย นำกลองยาวมาตีเป็นเครื่องกำกับจังหวะ หน้าทับใน เพลงสำเนียงภาษาพม่า ส่วนประกอบของกลองยาวมีดังนี้

- หุ่นกลอง ทำด้วยไม้จริง เช่น ไม้มะม่วง ไม้ก้ามปู ไม้ขนุน ขุดแต่งให้เป็นโพรง ภายใน ตอนต้นโตใหญ่ ตอนกลาง เรียว ปลายบานเป็นรูปดอกลำโพง ขึ้นหน้าด้วยหนัง ลูก วัว รีดให้บางกลม กว้างใหญ่ขึ้นอยู่กับหน้าหุ่นกลอง ซึ่งสามารถทำได้หลายขนาด
- หนังขึ้นหน้า และหนังเลียด ขึ้นหน้าด้วยหนังลูกวัว ใช้หนังเลียด หรือเชือกในล่อน เป็น สายโยงเร่งเสียง โดยร้อยผ่านไส้ละมานที่เจาะรอบขอบหนัง ดึงผ่านมายังลวดกลมที่ คอคอของหุ่นกลอง ที่หน้าหนังจะทาร์กเป็นวงกลมสำหรับติดข้าวสุกผสมขี้เถ้า สำหรับนำหน้าการติดข้าวสุกของกลองกลองยาวนั้นสำคัญมาก ถ้าติดน้ำหนักไม่ถึง จะเป็นเสียงบ่อมไม่ได้ และถ้ามากเกินไป เสียงเท็งก็จะไม่ดังสดใส นอกจากนั้นเวลาตี ในขบวนแห่จะต้องใช้ฝ่าหรือเชือกมาผูกกลองยาวคล้องคอในลักษณะสะพายและเพื่อ ให้ สวยงาม จะนำผ้าสีต่างๆมาตัดเย็บคลุมบริเวณสายโยงเร่งเสียง

วิธีตีกลองยาว

ท่ายืนตี จะคล้องกลองยาวสะพายไหล่ขวา ให้ปลายกลองชี้ลงพื้นทางด้านซ้าย ตีด้วยมือ ขวา

ท่านั่งตี จะนั่งในท่าขัดสมาธิ ให้ตอนหัวอยู่บนหน้าตัก ปลายชี้ไปทางด้านซ้ายของผู้ตี ด้วยมือขวาหลักการตีที่เป็นพื้นฐานของกลองยาวมี 3 แบบคือ

1. เสียงเท็ง คือการใช้ตีด้วยฝ่ามือขวา ให้นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน สะบัดปลายข้อมือให้ นิ้วทั้งสี่ลงที่หน้ากลอง ทั้งนี้ให้กลางอุ้งมืออยู่ระหว่างขอบกลอง ตีแล้วเปิดมือทันที เพื่อเสียง กังวาน
 2. เสียงบ่อม คือการตีด้วยมือขวา โดยกำมือ เก็บนิ้วทั้งสี่ แล้วตีลงไปเหนือลักษณะทาบที่ บริเวณที่ติดข้าวสุกตีแล้วเปิดมือทันทีเสียงจะกังวาน
 3. เสียงปะะ คือการตีด้วยมือขวา โดยนิ้วที่เรียงชิดติดกันทางออกเล็กน้อย ด้วยกำลังที่ แแรงตีลงแล้วปิดมือโดยการกดแนบชิดนิ้วทั้งสี่ไว้กับหน้าหนัง
- ทั้ง 3 มือดังกล่าวถือเป็นมือพื้นฐานแรกของการ ตีกลองยาว ผู้ตีสามารถประดิษฐ์มือพลิก

เพลงออกไปอีกได้หลายอย่าง เช่นมือกราว มือสามบ่อม มือฝรั่ง มือ ป๊ะเท็งป๊ะ เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถพลิกเพลงมือได้อีกมากมายหลายลูกหน้าหนึ่งช่วยให้มือขวาทำลูกพิเศษต่างๆ

กรมศิลปากรได้นำการเล่นกลองยาวของชาวบ้านภาคกลางที่เรียกว่า " รำโทน " มาประดิษฐ์เป็นชุดการแสดง โดยให้มือกลองผสมผสานกับทำรำ เรียกว่า " รำกลองยาว " หรือ " ชุดเถิดเทิง " โดยให้กลองยาว ตลอดจนเครื่องประกอบจังหวะออกมาตี และแสดงก่อน ภายหลังจึงมีผู้หญิงมารำคู่กับผู้ตีกลองยาว ด้วยลีลาที่ครึกครื้น สนุกสนาน นำไปโชว์ต่างประเทศจนเป็นที่ชอบใจของผู้ดูเป็นอันมาก

ต่อมาวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพฯได้พัฒนาชุดการรำกลองยาวขึ้นใหม่ ให้มีกลองยาวและผู้รำเป็นจำนวนมาก เรียกว่า " กลองยาวหมู่ " ออกแสดงในงานศิลปวัฒนธรรม 4 ภาค ประจำปี พ.ศ.๒๕๓๖ ณ.โรงละครแห่งชาติ



กลองแอว์ เป็นเครื่องตีอีกชนิดหนึ่งที่ชิงหรือหุ้มด้วยหนังหน้าเดียว มีขนาดใหญ่ ยาว แต่เล็กกว่า " กลองหลวง " อันเป็นกลองที่มีขนาดใหญ่มาก ถึงกับต้องวางนอนราบอยู่บนรถคล้ายกระแทะเทียมวัวในสมัยโบราณ เดิมเข้าใจว่าใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณแทนกลองเพลของภาคกลางหรือตีเป็นสัญญาณในการชุมนุมสงฆ์ในการทำสังฆกรรมหรือทำกิจวัตรอื่นๆ กับใช้ตีเป็นการนัดหมายชาวบ้านให้มาร่วมงานกุศล และมักนำกลองหลวงที่มีขนาดใหญ่มาตีประกวดประชันในความดังของเสียง ในระหว่างเดือน 3 เดือน 4 ของจังหวัดภาคเหนือ กลองหลวงจึงเป็นกลองที่สร้างประจำตามวัดต่างๆในภาคเหนือ

สำหรับกลองแอว์ ตัวหุ่นทำด้วยไม้ต้นใหญ่ ชุดแต่งให้เป็นโพรงภายใน ตอนที่เป็นหัวกลมกว้างใหญ่ ตอนกลางกลมเล็กเรียกว่า " เอว " ตอนท้ายเรียวใหญ่ขึ้น โดยกลึงนูนเป็นเส้นวงกลมรอบตัว เรียงลำดับถึงปลายที่เรียกว่าแอว์กหมายถึงกลองชนิดนี้มีเอว (คำว่าแอว์ แปลว่าเอว) ขึ้นหน้าด้วยหนังวัว หรือ ควาย ริดกลมหนา ใช้หนังเลียดซึ่งทำด้วยหนัง

คว้นกลมเหมือนหนังผูกผูกข้อ แต่ใหญ่กว่ามาก เป็นสายโยงแรงเสียง โดยร้อยผ่านได้
ละมานที่ร้อยขอบหน้าหนัง ดึงมายึดกับเหล็กกลมที่คอคอด (เอว) รวมเป็นกลุ่มๆละ 5-6 เส้น
ห่างเป็นระยะโดยรอบ (ปัจจุบันใช้เชือกไนลอนเส้นใหญ่มาโยงเป็นสายโยงแรงเสียง) เวลาตีจะใช้
ข้าวเหนียวบดผสมขี้เถ้าติดเป็นเครื่องถ่วงเสียง กลองแอว์มีขนาดเล็กกว่ากลองหลวง
เพื่อให้สวยงามจะตัดผ้าคลุมตอนหัวที่ใหญ่ มิฉะนั้นไม่เห็นสายโยงแรงเสียง เวลาตีในขบวนแห่
จะใช้ไม้ไผ่ยาวสอดที่หูหิ้ว แบกหามตี ปัจจุบันจะสร้างเป็นขาตั้งกลึงเป็นเสากลม ประดับ
ลูกแก้ว ตอนกลางบากไม้โค้งรองรับตัวกลอง ที่ปลายเสาสองต้นเจาะรูสอดใส่เหล็กให้ปลาย
โผล่ เพื่อแขวนไหม่ง ใช้ตี อยู่กับที่ให้เสียงดังไปถึงผู้ฟ้อน

เวลาตี ผู้ตีใช้ตีด้วยฝ่ามือ โดยใช้กำลั้งทั้งแขน ตีลงที่หน้าหนังกลอง ใกล้เคียงบริเวณที่ติดข้าว
สุก ตีลงแล้ว เปิดมือออกทันที เพื่อให้เสียงดังกังวาน กลองแอว์ตีอยู่หน้าทับเดียวคือ หน้า
ทับฟ้อน มีตะไลด์เปิด ซึ่งแขวนอยู่ข้างตีสอดสลับ และปีแ่น ฉาบใหญ่ ฮ่องหุ่ย ๒ ใบ ตีกำกับ
จังหวะห่างๆ เรียกวงนี้ว่า " วงตีหนัง " ซึ่งใช้ บรรเลงประกอบการรำรำพื้นเมือง ที่เรียกว่า
" ฟ้อนเมือง " ในงานพิธีที่เรียกว่า " ปอยหลวง " หรือ งานแห่ครีวทาน ตลอดงานงานปอย
ลูกแก้ว คืองานบวชเณร ซึ่งถือเป็นงานสำคัญของชาวล้านนา



ตะไลด์เปิด เป็นเครื่องตีอีกชนิดหนึ่งที่ชิงหรือหุ้มด้วยหนังสองหน้า แต่ใช้ตีด้วยไม้ 2 อันหน้าเดียว
เป็นเครื่องดนตรีจำภาคเหนือ ตีสอดสลับกับกลองแอว์ ในขบวนแห่ครีวทาน หรือแห่ขบวนต่างๆที่มี
หญิงสาวชาวเหนือมารำรำ ที่เรียกว่า " ฟ้อน " อยู่ในขบวนตะไลด์เปิด มีลักษณะคล้ายเปิงมาง
แต่ยาวกว่า ภาพหัวท้ายขนาดไล่เลี่ยกัน ซึ่งหน้าด้วยหนังวัว รีดหนา กว่าหน้าเปิงมาง โยงแรงเสียง
ด้วยเชือกไนลอน โดยร้อยผ่านได้ละมานที่ขอบหน้าหนังกลอง (ได้ละมาน ทำด้วยเชือกถ่อนคว้น
เป็นเกลียว) เพื่อให้สวยงามจะตัดเย็บผ้ามาคลุมทั้งลูก ระบายตอนหัวท้ายเล็กน้อยที่หน้าหนึ่งใช้ตี
ด้วยไม้ 2 อัน คล้ายไม้ตีระนาด แต่หัวไม้ใช้ทำด้วยยางเป็นป็นกลม เวลาตีจะใช้เชือกโยงที่ได้
ละมาน แขนงตีอยู่ข้างกลองแอว์ ตีสอดสลับกับกลองแอว์ในหน้าทับ

แหล่งที่มา <http://www.siammelody.com/thaimusic/ded.htm>